

BİRİNCİ BASAMAĞA YÖNELİK ZEHİRLENMELER TANİ VE TEDAVİ REHBERLERİ

Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı'na bağlı Hıfzıssıhha Mektebi çatısı altında, sağlık hizmetlerinin en üst düzeyde verilmesi, hekimler arası uzlaşmayı artırması, etkinliği kanıtlanmamış veya etkisiz, hatta zararlı kimi yanlış uygulamalardan kaçınılması ve gereksiz sağlık harcamalarının azaltılması amaçlarıyla, dünyanın pek çok yerinde de benzerleri hazırlanan tanı ve tedavi rehberleri geliştirilmesi çalışmaları yürütülmektedir. İlk olarak hazırlanan "Birinci Basamağa Yönelik Tanı ve Tedavi Rehberi 2003" sahada çalışan hekimlerimizin hizmetine sunulmuş bulunmaktadır.

Hıfzıssıhha Mektebi bünyesinde Sağlık hizmetleri Geliştirme Bölümünce sürdürülen birinci basamağa yönelik tanı ve tedavi rehberleri geliştirilmesi çalışmaları kapsamında, "Birinci Basamağa Yönelik Zehirlenmeler Tanı ve Tedavi Rehberi" geliştirilmesi için Müdürümüz Sayın Dr. Salih Mollahaliloğlu'nun direktifleriyle çalışmalara başlanmış ve Nisan 2004 tarihinden itibaren hazırlık çalışmalarına geçilmiştir.

Gerek tanı, gerek tedavisinde pek çok zorluklarla karşılaşılan zehirlenmeler, sağlık hizmetlerine ulaşmanın en güç olduğu ülkemizin en ücra köşelerinden, en üst tanı ve tedavi imkanlarına sahip şehir merkezlerine kadar her yerde, sağlık çalışanlarının karşısına çıkabilir. Zehirlenmeler bilindiği üzere ülkemizin önemli halk sağlığı sorunlarından biri olup, her gün çeşitli nedenlerle sağlık kuruluşlarına çok sayıda zehirlenme başvurusu olmaktadır.

Halihazırda ülkemizde, zehirlenmeler konusunda yetersiz kaldığını düşündükleri anda hekimlerimize yardımcı olabilmek ve zehirlendiğini düşünen hastaların ilk anda izlemeleri gereken yolu anlatmak amacıyla, her an telefonla ulaşılabilecek 'zehir danışma merkezleri' kurulmuştur. Ülkemizdeki üç merkez;
Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı Zehir Danışma Merkezi (Tel:0 800 314 7900)
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi İlaç ve Zehir Danışma Merkezi (Tel:0 232 2777333)
Uludağ Üniversitesi Zehir Danışma Merkezi (Tel:0 224 4428293)

Ülkemizde en sık görülen zehirlenme nedenleri;

Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığına bağlı olarak çalışan Zehir Danışma Merkezi'ne 2003 yılında yapılan 13.385 başvuru incelendiğinde; (Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı Zehir Danışma Merkezi 2003 yılı yayınlanmamış verileri olduğundan oranlara yer verilememiştir.)

İlaçlar, tüm zehirlenme başvuruları nedenlerinin dörtte üçünü oluşturmaktadır. İlaç zehirlenmelerini sırasıyla tarım ilaçları, kimyasal maddeler, evde kullanılan çeşitli maddeler, besin zehirlenmeleri ve hayvan sokmaları izlemektedir.

Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Zehir Danışma Merkezine en fazla başvuru Marmara Bölgesi'nden olurken, en az Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nden başvuru gelmektedir. Başvuruların neredeyse tamamına yakını doktor başvuruları oluşturmaktadır. Zehirlenmelerin nasıl gerçekleştiği ile ilgili verilere bakıldığında başvuruların yarısından biraz daha fazlasının intihar amaçlı eylemler nedeni olduğu görülmektedir. İkinci sırada kaza nedeni zehirlenmeler bulunmaktadır. Zehirlerin vücuda giriş yolu olarak oral yol baskın bir şekilde ilk sırayı almaktadır.

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi İlaç ve Zehir Danışma Merkezi web sitesinden alınan sonuçlara göre:

İlaçlar (analjezik, anti-depresan ve sedatif hipnotikler ilk sıralarda) - %65

Tarım ilaçları - %8
Temizlik ürünleri - %7
Kimyasal maddeler - %6
Besinler - %5
Isırma-sokmalar - %3

Zehirlenmeler nedeni ile çeşitli sağlık sorunlarından ölüme kadar gidebilen ciddi maddi ve manevi zararlar oluşabilmektedir. Nihai sonuçlarına saatler, hatta dakikalar içinde ulaşabilen zehirlenme klinik seyri için zamanında doğru tanının konulabilmesi ve acilen tedaviye başlanması gereklidir.

Zehirlenen hastaya müdahalede dakikaların önemli olduğu ilk anlarda, klinik gelişimi izleyen hekime yardımcı olan zehir danışma merkezlerine ek olarak, elinin altında bulunacak, ülkemizde en sık görülen zehirlenmeler için hazırlanmış, bir üst sağlık kuruluşuna ne zaman ve hangi durumlarda sevk gerekeceğini de içeren, yeterli ve pratik bir rehberin bulunması son derece yarar sağlayacaktır.

Bu rehber hastaya ilk müdahale eden doktorlar için bu alanda hemen ulaşılabilen, güvenilir, kapsamlı ve pratik bir kaynak eksikliğini giderecektir. Şemalarla izlenecek yolları sunan bir rehber olacaktır. Böylece kimi yanlış ve eksik uygulamalar önlenebilecektir.

Konu ile ilgili uzman üniversite öğretim üyeleri, birinci basamaktan pratisyen hekimler, acil tıp uzmanları ile rehber geliştirme grubu toplantıları yapılmaktadır. İlk toplantı 13 Mayıs 2004 tarihinde Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp A.D.'da gerçekleştirilmiştir. Böylece zehirlenmeler tanı ve tedavi rehberinin hazırlanmasında konu ile ilgili tüm çevrelerin katıldığı, kapsamlı ve katılımcı çalışmalar sürdürülebilecektir.

Rehbere dahil olacak her konu başlığı ve her ayrıntı titizlikle değerlendirilecek, kararlar grup çalışması ile varılacak uzlaşma sonucunda alınacaktır.

Rehber kanıta dayalı bilimsel uygulamalara referanslı olarak sunulacaktır.

Zehirlenmelere yönelik ilk müdahalelerin yapıldığı tüm birinci basamak kuruluşları için tavsiye ve yol gösterici olacak bu rehber için yeniden kuruluşunun birinci yılını kutladığımız ülkemizin en eski kuruluşlarından biri olan Hıfzıssıhha Mektebinin web sitesi olan <http://www.hm.saglik.gov.tr/> adresinde rehber ile ilgili gelişmeler duyuruluyor olacaktır